

POSTANOWIENIE

10 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska

na posiedzeniu niejawnym 10 czerwca 2025 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa Banku w T.

przeciwko Z.J. i R.J.

o zapłatę,

na skutek skarg kasacyjnych R.J. i Z.J.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi

z 26 maja 2023 r., I AGa 281/22,

odmawia przyjęcia obu skarg kasacyjnych do rozpoznania i zasądza od pozwanych na rzecz powoda koszty postępowania kasacyjnego w kwotach po 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł od każdego z nich, łącznie 10 800 (dziesięć tysięcy osiemset) zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.

(A.D.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 12 sierpnia 2022 r. Sąd Okręgowy w Łodzi w sprawie z powództwa Banku w T. przeciwko R.J. i Z.J. o zapłatę kwoty 983 004,97 zł, zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwotę 911 250 zł z odsetkami w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie od 12 maja 2022 r. do

dnia zapłaty wobec R.J. i od 8 maja 2022 r. do dnia zapłaty wobec Z.J., z ograniczeniem odpowiedzialności każdego z pozwanych do wysokości ich udziałów we własności bliżej opisanej nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy w Rawie Mazowieckiej prowadzi księgę wieczystą o numerze [...], oddalił powództwo w pozostałej części i orzekł o kosztach procesu. Apelacje obu stron od tego orzeczenia zostały oddalone przez Sąd Apelacyjny w Łodzi wyrokiem z 26 maja 2023 r. Pozwani wnieśli skargi kasacyjne, opierając wnioski o ich przyjęcie do rozpoznania na przyczynie kasacyjnej objętej art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia przysługującym od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji, służącym ochronie interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni i stosowania prawa, wkład Sądu Najwyższego w rozwój orzecznictwa i nauki prawa oraz eliminowanie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu nieważnym lub orzeczeń oczywiście niezgodnych z prawem. Stosownie do 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania w razie wykazania przez stronę, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Z punktu widzenia funkcji oraz założeń skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, rolą „przedsądu” jest wstępna selekcja skarg pod kątem spełniania wymienionych wyżej kryteriów (przyczyn kasacyjnych) kwalifikujących skargę do jej przedstawienia Sądowi Najwyższemu w celu merytorycznego rozpoznania.

We wnioskach o przyjęcie skarg kasacyjnych do rozpoznania obaj skarżący powołali się na występowanie w sprawie tożsamo sformułowanego zagadnienia prawnego dotyczącego kwestii, czy w świetle przepisu art. 69 ust. 2 pkt 5 ustawy - Prawo bankowe z 29 sierpnia 1997 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 1376 z późn. zm. – w brzmieniu obowiązującym w dniu zawarcia umowy o kredyt w rachunku bieżącym tj. 29 grudnia 2014 r.) wskazującego, że wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany stanowią istotny i konieczny element konstrukcyjny umowy kredytu,

skonstruowanie przez bank postanowień umownych dotyczących warunków zmiany oprocentowania kredytu w sposób zależny wyłącznie od autonomicznej decyzji banku, a zatem w sposób sprzeczny z ustawą, zasadami współżycia społecznego i zasadą swobody umów, prowadzić powinno do uznania takiej umowy za nieważną w całości i *ex tunc* na podstawie art. 58 § 1 lub § 2 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c.

W nawiązaniu do tak sformułowanej przyczyny kasacyjnej, należy przypomnieć, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurydycznego, którego rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy przy okazji rozpoznania skargi kasacyjnej przyczyni się do rozwoju prawa i orzecznictwa oraz będzie miało znaczenie nie tylko dla tej konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw. Skarżący powinien sformułować to zagadnienie w sposób przyjęty przy przedstawianiu przez sąd powszechny zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy; przedstawić pogłębiony wywód prawny uzasadniający zgłoszone wątpliwości, wykazać zasadność preferowanego sposobu jego rozstrzygnięcia, a także wadliwość rozwiązania przez Sąd drugiej instancji postawionego problemu prawnego w sposób rzutujący na wynik sprawy.

Przedstawiona przez skarżących wątpliwość prawna nie spełnia powyższych wymagań, została ona bowiem sformułowana w oderwaniu od ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku i poczynionych na ich kanwie ocen prawnych Sądu Apelacyjnego i z tego względu nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia skarg. Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika bowiem, że Sąd Apelacyjny, odnosząc się do podniesionego przez pozwanych dłużników rzeczowych zarzutu nieważności umowy o kredyt zawartej 29 grudnia 2014 r. pomiędzy dłużnikiem osobistym H.J. a powodem ze względu na skonstruowanie w § 2 umowy warunków zmian oprocentowania kredytu w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego jako zależny wyłącznie od autonomicznej decyzji banku (art. 58 § 2 k.c.), uznał, że w okolicznościach sprawy ocena przedmiotowego postanowienia umownego była bezprzedmiotowa, ponieważ przedmiotem powództwa było wyłącznie żądanie zasądzenia od pozwanych współwłaścicieli nieruchomości obciążonej hipoteką kwot 900 000 zł (kwota

pożyczanego kapitału) oraz 11 235 zł (koszty procesu), których obowiązek zapłaty wynikał z tytułu egzekucyjnego - nakazu zapłaty z 26 lipca 2018 r. wydanego przeciwko H.J. W konsekwencji, skoro przedmiotowym nakazem zapłaty nie zostały zasądzone jakiejkolwiek odsetki wynikające ewentualnie z umowy, to tym samym – jak podkreślił Sąd Apelacyjny – kwestionowane przez skarżących postanowienie § 2 umowy kredytu określające zmiany oprocentowania kredytu nie zostały zastosowane, co przesądzało także o braku potrzeby odniesienia się przez Sąd Najwyższy do przedstawionego zagadnienia na gruncie niniejszej sprawy.

Ubocznie tylko należy wskazać, że w judykaturze podejmowano już - w oderwaniu od reżimu klauzul abuzywnych w obrocie konsumenckim - problematykę skuteczności postanowień umów kredytowych, pozwalających bankowi wpływać na rozmiar świadczenia kredytobiorcy. W uchwale składu siedmiu sędziów z 6 marca 1992 r., III CZP 141/91 (OSNC 1992, Nr 6, poz. 90) badając skuteczność postanowień uprawniających bank do jednostronnej zmiany wysokości oprocentowania kredytów lub depozytów w czasie trwania umowy, Sąd Najwyższy uznał, że punktem wyjścia w tym zakresie musi być założenie, że zasady współżycia społecznego, do których odsyłają art. 58 § 2 i art. 353¹ k.c., czyli zasady słuszności, muszą oznaczać przede wszystkim zasadę równości stron. Przyjęcie, że określenie zmiennej wysokości oprocentowania kredytu może być pozostawione dowolnej ocenie banku prowadziłoby do drastycznego naruszenia tej zasady (por. też uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 22 maja 1991 r., III CZP 15/91, OSNC 1992, nr 1, poz. 1). Do konsekwencji uznania za nieważne na podstawie art. 58 § 2 i art. 353¹ k.c. postanowień zawartych w umowach kredytowych, w których kredytobiorcom nie przysługuje status konsumenta, Sąd Najwyższy odnosił się zaś przede wszystkim w orzecznictwie na gruncie umów kredytu indeksowanego do waluty obcej. W orzecznictwie wyjaśniono, że zawarte w umowie kredytowej, w której kredytobiorcy nie przysługuje status konsumenta, postanowienia umowne odsyłające przy określeniu kwoty kredytu i rat kredytu do tabel kursowych banku (kredytodawcy), zastrzegające na jego rzecz uprawnienie do samodzielnego ustalania tych kursów mogą być wprawdzie nieważne jako kolidujące z naturą stosunku prawnego (art. 353¹ k.c.) albo godzące w zasady współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.), ale nie przesądzają o nieważności całej umowy kredytowej.

Wskazano, że ograniczenia swobody umów oparte na kryterium zasad współżycia społecznego i właściwości (natury) stosunku prawnego, w zakresie, w jakim przeciwdziałają nadużyciu silniejszej pozycji kontraktowej, nie mają zarazem na celu unicestwienia *in toto* umowy, której elementem stały się narzucone przez stronę silniejszą postanowienia umowne, lecz dążą do zabezpieczenia równości stron umowy, z poszanowaniem ich prawnych i ekonomicznych interesów. Cel ten, ukierunkowany na utrzymanie umowy, przemawia za koniecznością poszukiwania właściwego rozwiązania przez wyeliminowanie luki powstałej na skutek nieważności postanowień kursowych w sposób pozwalający na dalsze funkcjonowanie umowy zawartej przez bank z profesjonalistą, przy słusznym rozkładzie praw i obowiązków stron, nie zaś za uznaniem jej za nieważną w całości (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 27 maja 2022 r., II CSKP 314/22, OSNC-ZD 2022, Nr 4, poz. 50 oraz orzecznictwo przywołane w jego uzasadnieniu, wyrok Sądu Najwyższego z 12 kwietnia 2023 r., II CNPP 11/22).

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., a także § 2 pkt 7 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1935).

[SOP]

[r.g.]

(A.D.)